

Latvijos konsulatas Klaipėdoje 1920–1940 m.

Edita Gervetauskaitė

Lietuvos edukologijos universitetas, Istorijos fakultetas, T. Ševčenkos g. 31, Vilnius,
el. p. edita.gervetauskaite@gmail.com

Anotacija. Remiantis vien pirminių šaltinių analize ir sinteze (straipsnyje panaudota trylikos Lietuvos centrinio valstybės archyvo (toliau – LCVA) fondų medžiaga, informacija, esanti publikuotuose dokumentuose, statistiniuose leidiniuose ir krašto periodinėje spaudoje), straipsnyje nagrinėjamas latvių konsulato Klaipėdoje raidos 1920–1940 m. etapai. Įvardijamos Latvijos konsulato steigimo, funkcionavimo ir uždarymo aplinkybės, išskiriami konsulų – Alfreds'o Misse, Peterio Kalcenavs'o, Karlio Freimano, Janio Riekstiņš'o ir Janio Seskio – atvejai. Aptariama 1920–1940 m. Klaipėdoje veikusio Latvijos konsulato veikla, analizuojami Latvijos konsulato rangų pokyčiai, personalas, konsulų kultūrinė veikla.

Esminiai žodžiai: Klaipėda, konsulatas, konsulas, latviai, generalinis konsulatas, Alfreds Misse, Peteris Kalcenavs, Karlis Freimanis, Janis Riekstiņš, Janis Seskis, 1920–1940 m.

Abstract. Based on the analysis and synthesis of primary sources (the article makes use of the material from thirteen funds from the Lithuanian Central State Archives (hereinafter – LCSA), information from published documents, statistical publications and the periodical press of the region), the article analyses the stages of development of the Latvian consulate in Klaipėda in 1920–1940. It specifies the circumstances of establishment, functioning and closure of the Latvian consulate; the cases of consuls – Alfreds Misse, Peteris Kalcenavs, Karlis Freimanis, Janis Riekstiņš and Janis Seskis – are discussed. The article covers the activities of the Latvian consulate in Klaipėda in 1920–1940; it analyses the changes in the ranks of the Latvian consulate, its personnel and the cultural activities of consuls.

Keywords: Klaipėda, consulate, consul, Latvians, consulate general, Alfreds Misse, Peteris Kalcenavs, Karlis Freimanis, Janis Riekstiņš, Janis Seskis, 1920–1940.

Įvadas

Lietuvos tautinė sudėtis tarpukariu nebuvo vienalytė, ne išimtis ir Klaipėdos kraštas, kuris XX a. 3-ojo deš. pradžioje sudarė ne tik autonominę Lietuvos dalį, turėjo direktoriją ir atskirą vietos gyventojų renkamą seimelį, o centro valdžiai krašte atstovavo vyriausybės skirtas gubernatorius¹, bet ir išsiskyrė savita Klaipėdos krašte gyvenusių svetimšalių istorija. Sunku tiksliai įvardyti, kada latviai ėmė keltis į Lietuvą ir į Klaipėdos kraštą. Tikėtina, kad pirmieji latviai Lietuvos teritorijoje galėjo apsigyventi dar XIII a. O ryškesni latvių pėdsakai Klaipėdos krašte pastebimi tik nuo XX a. pradžios, dalis jų – paprasti žvejai ir pirkliai, užsiėmę vietine prekyba, kiti – darbininkai, dirbę vietinėse tarpukario Lietuvos ir Klaipėdos krašto pramonės įmonėse. Nuo XX a. 2-ojo deš. pab. Klaipėdos krašte veikė Latvijos konsulas.

Latvijos konsulas ir jo veikla Klaipėdoje tyrimo objektu pasirinktas dėl keleto priežasčių. Pirma, Latvija buvo viena iš pirmųjų užsienio valstybių, kuri savo konsulus į Klaipėdą siuntė dar tada, kai Klaipėdos kraštas priklausė Vokietijai, 1920–1923 m. jį administravo Prancūzija. Latvijos konsulas tik vienas iš nedaugelio, kuris veikė nuolatos, t. y. savo veiklos nesustabdė ir diplomatinės funkcijas pratęsė suverenitetą krašte jau įgijus Lietuvos vyriausybei. Antra, tikėtina, kad Latvijos konsulas Klaipėdoje įkurtas ne vien dėl Klaipėdos krašte gyvenusių ir dirbusių latvių. Tikėtina, kad Latvijos konsulai atliko stebėjimo ir informacijos rinkimo, kas vyksta Klaipėdos krašte, funkcijas. Todėl įdomu pažvelgti, kokią įtaką Latvijos konsulato steigimas ir veikla darė dvišaliams valstybių santykiams. Trečia, patyrinti, kokią įtaką Latvijos konsulato veikla Klaipėdoje turėjo latviams, gyvenusiems Klaipėdos krašte.

Iki šiol Latvijos konsulatų raida Lietuvoje nėra sulaukusi tinkamo Lietuvos tyrinėtojų dėmesio. Lietuvoje tėra tik kelios publikacijos minėta tema. Ypač reikšmingas S. Grigaravičiūtės tyrimas *Lithuania sources on Latvian consuls in Klaipėda, Šiauliai and Vilnius*², kuriame autorė išsamiai aprašė Latvijos konsulinių įstaigų, veikusių Vilniuje, Šiauliuose ir Klaipėdoje, veiklą. Kitame leidinyje *Vilniaus istorijos metraštis* S. Grigaravičiūtė aprašė Latvijos konsulato Vilniuje, veikusio 1923–1940 metais, funkcionavimo aplinkybes. Minėtame leidinyje autorė priėjo išvadą, kad „Latvijos ir Lenkijos santykiuose konsulas Vilniuje buvo ekonominių ir kultūrinių santykių katalizatorius bei iniciatorius <...> ginče su Lietuva dėl Vilniaus <...>“³. Taip pat Latvijos konsulo Vilniuje veiklą, remdamasis F. Donasso atsiminimais, vertino ir istorikas Z. Butkus. O Latvijos istoriografijoje latvių konsulinių įstaigų Lietuvoje klausimas susilaukė kiek daugiau Latvijos tyrinėtojų

¹ ŠAPOKA, Gintaras. Mykolas Romeris apie Klaipėdos krašto autonomiją. *Jurisprudencija*, 2005, t. 64 (56), p. 52.

² GRIGARAVIČIŪTĖ, Sandra. Lithuania sources on Latvian consuls in Klaipėda, Šiauliai and Vilnius. In: *Vēsture: avoti un cilvēki. Proceedings of the 15th international scientific readings. History IX*. Daugavpils, 2006.

³ GRIGARAVIČIŪTĖ, Sandra, Latvijos konsulas Vilniuje 1923–1940 metais. Iš: *Vilniaus istorijos metraštis*. Vilnius, 2007, t. 1, p. 117–127.

dėmesio. Paminėtini Ē. Jėkabsono⁴ darbai, kuriuose aprašytos konsulinės Latvijos atstovybės, veikusios 1920–1940 m. Vilniuje ir Klaipėdoje. Dar paminėtinas V. Ščerbinskio ir Ē. Jėkabsono išleistas Latvijos užsienio reikalų ministrų žinynas⁵, kuriame pateikta išsami Latvijos konsulų, dirbusių Klaipėdoje 1920–1940 m., biografinė informacija. Taip pat reikšminga ir K. Kapenieks'o⁶ daktaro disertacija, kurioje analizuojant kuršių, kaip atskiros etninės grupės, klausimus buvo paliestas ir Latvijos generalinio konsulato veiklos Klaipėdoje 1920–1940 m. aspektas.

Tyrimas apie Latvijos konsulatą Klaipėdoje 1920–1940 m. yra naujas, aktualus ir reikšmingas, nes tai pirmasis išsamus tyrimas, atskleidęs Latvijos konsulų Klaipėdoje paskyrimus ir veiklą. Darbe panaudota iki šiol niekur nepublikuota archyvinė medžiaga, periodinė spauda, statistiniai leidiniai, užsienio istorikų darbai.

Straipsnio objektas – latvių konsulato Klaipėdoje (1920–1940 m.) steigimo, funkcionavimo ir uždarymo aplinkybės. Darbo objektu tapo ir Latvijos konsulato laikysena Klaipėdos krašte 1939 m.

Straipsnio tikslas – išanalizuoti Latvijos generalinio konsulato Klaipėdoje steigimo motyvus ir procesą bei atskleisti veiklos kryptis 1920–1940 m. Straipsnyje aptariama 1920–1940 m. Klaipėdoje veikusio Latvijos konsulato veikla, analizuojami Latvijos konsulato rangų pokyčiai, personalas, paskyrimai, konsulų kultūrinė veikla.

Straipsnio chronologinės ribos apima laikotarpį nuo 1920 m. gegužės mėn. iki 1940 m. vasario mėn. 1920 m. pasirinkti todėl, kad tais metais paskiriamas Latvijos karjeros konsulinis agentas Klaipėdoje Alfreds Misse⁷, o 1940 m. – kuomet dėl Klaipėdos perdavimo Vokietijai Latvijos konsulatas Klaipėdoje nutraukė savo veiklą⁸.

Straipsnio tyrimo metodai: aprašomasis, analizės, lyginamasis, sintezės ir apibendrinimo.

Latvijos konsulato Klaipėdoje veiklos kontekstas

Užsienio valstybių konsulatai Klaipėdoje 1920 m., perdavus Klaipėdos krašto administravimo funkcijas Prancūzijai, savo veiklos nenutraukė. Greta jau veikiančių konsulatų ėmė kurtis naujos konsulinės ir diplomatinės atstovybės. Įsigilinus į užsienio valstybių konsulatų veiklą matyti, kad Klaipėdoje susikūrė ir funkcionavo dvi užsienio valstybių konsulų grupuotės – provokiškieji „senbuviai“ ir prolietuviškieji „naujokai“. „Senbuviai“

⁴ JĖKABSONS, Ēriks. Latvijos konsulatas Vilniuje ir konsulo Felikso Donaso pranešimai 1939 m. rudenį. Iš: *Lietuvos istorijos metraštis*. Vilnius, 2010, t. 2, p. 153–190; JĖKABSONS, Ēriks. Klaipėda Europos dėmesio centre: 1939 metai. Žvilgsnis iš Latvijos. Iš: *Klaipėda Europos istorijos kontekstuose*. Klaipėda, 2013, p. 168–187.

⁵ *Latvijas ārlietu dienesta darbinieki 1918–1991. Biogrāfiska vārdnīca*. Ryga: Zinātne, 2003.

⁶ KAPENIEKS, Krišs. *Kursenieku etniskā kopiena XIX gadsimta beigās – XX gadsimta pirmajā pusē: skaits, izvietojums, vēstures procesi: daktaro disertacija*. Latvijos universitetas. Ryga, 2013.

⁷ *Latvijas ārlietu dienesta darbinieki 1918–1991. Biogrāfiska vārdnīca*. Ryga: Zinātne, 2003, p. 383.

⁸ Ten pat, p. 383.

grupei priklausė tie konsulai, kurie į Klaipėdą buvo paskirti, kai ji dar priklausė Vokietijai, o „naujokų“ grupei – tie konsulai, kurie buvo paskirti Klaipėdos kraštą administruojant Prancūzijai, o vėliau – suverenitetą krašte įgijusiai Lietuvos vyriausybei⁹. Anot S. Grigaravičiūtės, konsulatų veiklą Klaipėdoje galima suskirstyti į du laikotarpius: 1) *de facto* (1923–1933 m.) ir 2) *de jure* (1933–1939 m.).

1924 m. pabaigoje Klaipėdoje funkcionavo 10 užsienio valstybių konsulatų: Vokietijos, Belgijos, Danijos, Austrijos, Švedijos, Ispanijos, Italijos, Norvegijos, Olandijos ir Latvijos¹⁰. Svarbu pabrėžti, kad 1923 m. Klaipėdoje buvo tik du „teisėti“ konsulatai, t. y. tie, kurie buvo gavę egzekvatūrą iš Lietuvos Respublikos vyriausybės, tai – Latvijos ir Portugalijos. O 1924 m. lapkričio mėn. Klaipėdoje „teisėtai“ veikė Latvijos, Norvegijos ir Olandijos konsulatai¹¹. Visi kiti konsulatai neturėjo Lietuvos valdžios išduotos egzekvatūros, todėl spaudos buvo įvardyti „neteisėtais“.

Atlikus LCVA duomenų analizę galima teigti, kad 1920–1939 m. Klaipėdoje iš viso veikė 14 užsienio konsulatų ir vicekonsulatų, o remiantis naujausiais istorikų tyrinėjimais konstatuotina, jog tik 13 iš 14 Klaipėdoje diplomatines funkcijas atlikusių konsulinių įstaigų veikė nuolatos¹².

Kalbant apie Lietuvos teritorijoje įkurtus Latvijos konsulatus, svarbu pabrėžti, kad tuo laikotarpiu Lietuvoje latviai buvo įsteigę karjeros konsulatų tinklą. Iš viso Lietuvos teritorijoje veikė trys Latvijos karjeros konsulatai. Pirmasis konsulatas buvo Šiauliuose ir veikė nuo 1920 m. gruodžio mėn. iki 1940 m. rugsėjo mėn. Latvių konsulo Šiauliuose pareigas ėjo R. Puikis¹³. Antrasis konsulatas veikė Vilniuje su pertraukomis nuo 1923 m. iki 1940 m. O trečiasis latvių karjeros konsulatas veikė Klaipėdoje nuo 1920 m. iki 1940 m. (žr. 1 lentelę). Manytina, kad Latvijos konsulatas Klaipėdoje įkurtas stebėjimo ir informacijos rinkimo, kas vyksta Klaipėdos krašte, tikslais. Latvijos konsulai turėjo suteikti Latvijos vyriausybei išsamią informaciją apie padėtį Klaipėdos krašte. Taip pat per Latvijos konsulatą Klaipėdoje buvo siekiama palaikyti ryšį su Klaipėdos krašte gyvenančiais latviais, paremti atvykstančius dirbti ar mokytis latvius. Konsulams ypač aktualus buvo kuršių klausimas Klaipėdos krašte.

⁹ GRIGARAVIČIŪTĖ, Sandra. Danijos ir Švedijos konsulų Klaipėdoje poveikis Lietuvos atstovavimui Skandinavijoje. Iš: *Lietuvių ir Lietuvos atstovavimas Skandinavijoje 1915–1990 metais*. Vilnius, 2015, p. 33–34.

¹⁰ GRIGARAVIČIŪTĖ, Sandra. Lithuania sources on Latvian consuls in Klaipėda, Šiauliai and Vilnius. In: *Vėsture: avoti un cilveki. Proceedings of the 15th international scientific readings. History IX*. Daugavpils, 2006, p. 59.

¹¹ Klaipėda. *Lietuvos žinios*, 1924, lapkričio 8, Nr. 253, p. 4.

¹² GRIGARAVIČIŪTĖ, Sandra. Skandinavijos valstybių konsulatai Klaipėdoje (1924–1939) vietinio konsulinio korpuso kontekste. Iš: *Acta historica universitatis Klaipedensis, XVII*. Klaipėda, 2008, t. 17, p. 124.

¹³ *Latvijas ārlietu dienesta darbinieki 1918–1991. Biogrāfiska vārdnīca*. Ryga: Zinātne, 2003, p. 383.

1 lentelė. Latvijos konsulai Klaipėdoje (1920–1940 m.)

Eil. Nr.	Konsulo vardas ir pavardė	Rangas ir veikimo laikas	Konsulato vieta	Pastabos
1.	Alfreds Misse	Karjeros konsulinis agentas (1920 m. gegužės mėn. – 1923 m. kovo mėn.); karjeros vicekonsulas (1923 m. kovo mėn. – 1924 m. rugpjūčio 23 d.)	Biržos g., Klaipėda	Egzekvatūra suteikta 1923 m. lapkričio 28–29 d.
2.	Peteris Kalcenavs	Karjeros konsulas (1924 m. rugpjūčio mėn. – spalio 16 d.)	Žardžių g. 10–11, Klaipėda	Egzekvatūra suteikta 1924 m. rugsėjo 11 d.
3.	Karlis Freimanis	Karjeros konsulas (1925 m. sausio mėn. – 1926 m. gruodžio mėn.)	Žardžių g. 10–11, Klaipėda	
4.	Janis Riekstiņš	Karjeros konsulas (1926 m. gruodžio 3 d. – 1933 m. kovo mėn.)	Palangos g. 18, Klaipėda	1932 m. rugpjūčio–spalio mėn. Latvijos konsulą pavadavo p. Ramans
5.	Peteris Kalcenavs	Karjeros konsulas (1933 m. kovo mėn. – 1934 m. spalio mėn.)	Palangos g. 18, Klaipėda	Egzekvatūra nebuvo suteikta
6.	Janis Seskis	Karjeros generalinis konsulas (1934 m. spalio mėn. – 1940 m. vasario 1 d.)	Prezidento Smetonos alėja 31, Klaipėda	Egzekvatūra suteikta 1934 m. spalio 8 d.

Sudaryta remiantis: *Latvijas ārlietu dienesta darbinieki 1918–1991. Biogrāfiska vārdnīca*. Ryga: Zinātne, 2003, p. 383; Lietuvos diplomatinį įstaigų ir užsienio valstybių Kaune sąrašai. *LCVA*, f. 648, ap. 1, b. 314, l. 14; Klaipėda. Konsulų akreditacija. *Lietuvos žinios*, 1923, lapkričio 28, Nr. 267, p. 4; Klaipėda. *Klaipėdos žinios*, 1924, rugsėjo 18, Nr. 190, p. 4; Konsulatų akreditacija Klaipėdos krašte. *Trimitas*, 1923, lapkričio 29, Nr. 167, p. 5; Dokumentai apie padėtį Klaipėdos krašte ir Klaipėdos klausimo sprendimą tautų sąjungoje. *LCVA*, f. 383, ap. 7, b. 517, l. 9; Lietuvos diplomatinį įstaigų ir užsienio valstybių Kaune sąrašai. *LCVA*, f. 648, ap. 1, b. 314, l. 32; KAPENIEKS, Krišs. *Kurseniekų etniskā kopiena XIX gadsimta beigās – XX gadsimta pirmajā pusē: skaits, izvietojums, vēstures procesi: daktaro disertacija*. Latvijos universitetas. Ryga, 2013, p. 122; Lietuvos diplomatinį įstaigų ir užsienio valstybių Kaune sąrašai. *LCVA*, f. 648, ap. 1, b. 314, l. 60; Persikėlė latvių konsulatas. *Vakarai*, 1937, rugsėjo 30, Nr. 226 (559), p. 8; Klaipėda. *Klaipėdos žinios*, 1924, rugsėjo 18, Nr. 190, p. 4.

Pirmieji Latvijos konsulai Klaipėdoje: Alfreds Misse ir Peteris Kalcenavs

Remiantis fragmentiškais LCVA išlikusiais duomenimis matyti, kad pirmasis Latvijos konsulatas Klaipėdoje buvo įkurtas (tuo metu dar administruojamoje prancūzų) Biržos gatvėje¹⁴. Pirmuoju Latvijos vicekonsulu „prie francūzų ober-komisaro Klaipėdoje“¹⁵ 1920 m. buvo pavasarį paskirtas Latvijos URM sekretorius Alfreds Misse. Tačiau, kaip matyti iš tuometinės spaudos, A. Misse Latvijos konsuliniu agentu Klaipėdoje faktiškai buvo nuo 1920 m. balandžio mėn. Tik prisijungus Klaipėdos kraštą, užmezgęs santykius

¹⁴ Lietuvos diplomatinį įstaigų ir užsienio valstybių Kaune sąrašai. *LCVA*, f. 648, ap. 1, b. 314, l. 14.

¹⁵ Klaipėda. Konsulų akreditacija. *Lietuvos žinios*, 1923, lapkričio 28, Nr. 267, p. 4.

su Lietuvos valdžia, A. Misse, tarpininkaujant Latvijos URM, 1923 m. lapkričio 28–29 d. buvo akredituotas prie Lietuvos vyriausybės¹⁶. Svarbu pabrėžti, kad, 1923 m. Klaipėdoje nesant konsulų akreditacijos prie Lietuvos vyriausybės, konsulai nebuvo laikomi „tikraisiais konsulais“¹⁷.

A. Misse Latvijos konsulo pareigas Klaipėdoje ėjo beveik 4 metus, nuo 1920 m. balandžio mėn. ir iki 1924 m. rugpjūčio 23 d., kai naujuoju Latvijos konsulu Klaipėdoje buvo paskirtas Peteris Kalcenavs¹⁸. Akcentuotina, kad A. Misse „dėl savo taktiškumo ir malonaus būdo <...> buvo kaip vietos latvių kolonijos, taip ir kaip asmenų, turinčių su juo bet kokių reikalų, mylimas ir gerbiamas“¹⁹. *Klaipėdos žiniose* latvių konsulas A. Misse buvo įvardijamas kaip geras lietuvių draugas, kuris dėl aukštesnio paskyrimo kitur 1924 m. buvo atšauktas iš Latvijos konsulo pareigų Klaipėdoje.

1924 m. rudenį Latvijos konsulu Klaipėdoje vietoje A. Misse buvo paskirtas P. Kalcenavs. Pranešimas apie jo paskyrimą Latvijos konsulu Klaipėdoje Lietuvos diplomatus per Latvijos atstovybę faktiškai pasiekė dar 1924 m. rugpjūčio 23 d. Tačiau oficialiai pranešimas Lietuvos valdžios buvo patvirtintas tik 1924 m. rugsėjo 11 d., kuomet naujam latvių konsului buvo išduota Lietuvos vyriausybės egzektavūra²⁰. O viešojoje erdvėje žinia apie P. Kalcenavs'o paskyrimą Latvijos konsulu Klaipėdoje pasirodė tik po 3 dienų nuo antrojo paskelbimo, t. y. 1924 m. rugsėjo 14 d. Pranešimas buvo išspausdintas tuometiniame laikraštyje *Lietuvos žinios*, kuriame taip pat nurodyta, kad „Petras Jokūbas Kalcenau“²¹ gimė 1887 m. rugsėjo 25 d., baigė Mironovo komercijos mokyklą ir politechnikumą Rygoje“. Taip pat laikraštyje akcentuota, jog P. Kalcenavs 1919 m. „buvo paskirtas kanceliarijos valdininku atstovybėje Stokholme, 1920 m. sausio 1 d. pakeltas į II rūšies sekretorius, o nuo gegužės 17 d. paskirtas ir atašė prekybos reikalams. Pastarąjį 1920 m. lapkričio 15 d. likvidavus, buvo atleistas iš tarnybos. Iki paskyrimo latvių konsulu Klaipėdoje P. Kalcenavs nuo 1923 m. kovo 15 d. buvo konsulu Kopenhagoje“²².

P. Kalcenavs Latvijos konsulu Klaipėdoje buvo iki 1924 m. spalio 16 d., kuomet buvo perkeltas į kitas pareigas. Apie tai *Lietuvos žiniose* pasirodė pranešimas: „Latvių spaudos žiniomis, Latvijos konsulas Klaipėdoj p. Kalcenau būsiąs perkeltas į kitą vietą.“²³ Kaip matyti iš surinktų duomenų, P. Kalcenavs Latvijos konsulu Klaipėdoje tebuvo vos 3 mėn. Iš vėlesnių duomenų žinoma, kad po P. Kalcenavs'o perkėlimo jį nuo 1924 m. spalio 26 d. pavadavo, iki kol buvo paskirtas naujas konsulas, ir konsulo pareigas ėjo

¹⁶ Klaipėda. *Klaipėdos žinios*, 1924, rugsėjo 18, Nr. 190, p. 4.

¹⁷ Konsulatų akreditacija Klaipėdos krašte. *Trimitas*, 1923, lapkričio 29, Nr. 167, p. 5.

¹⁸ Dokumentai apie padėtį Klaipėdos krašte ir Klaipėdos klausimo sprendimą tautų sąjungoje. *LCVA*, f. 383, ap. 7, b. 517, l. 9.

¹⁹ Klaipėda. *Klaipėdos žinios*, 1924, rugsėjo 18, Nr. 190, p. 4.

²⁰ Dokumentai apie padėtį Klaipėdos krašte ir Klaipėdos klausimo sprendimą tautų sąjungoje. *LCVA*, f. 383, ap. 7, b. 517, l. 9.

²¹ Klaipėda. *Lietuvos žinios*, 1924, rugsėjo 14, Nr. 207, p. 3.

²² Ten pat, p. 3.

²³ Klaipėdai konsulą perkels. *Lietuvos žinios*, 1924, spalio 16, Nr. 234, p. 3.

P. Rušenas²⁴. 1924 m. rudenį Latvijos konsulas persikėlė į naujas patalpas – Žardžių g. 10–11, Klaipėda²⁵.

Latvijos konsulas Klaipėdoje – Karlis Freimanis

Trečiuoju Latvijos konsulu Klaipėdoje nuo 1925 m. sausio iki 1926 m. gruodžio mėn. buvo Karlis Freimanis. Apie jo veiklą Klaipėdoje išlikę duomenys yra fragmentiški. Iš LCVA daugiausia sužinome biografinius jo gyvenimo faktus. Latvijos konsulas Klaipėdoje K. Freimanis gimė 1890 m. rugpjūčio 8 d. Kuržemėje. Jaunystėje gyveno pas tėvus ūkyje. Mokėsi Mintaujos realinėje mokykloje, po to – Petrapilio politechnikos instituto Ekonomikos fakultete ir Paryžiaus universitete. 1921 m. Latvijos susisiekimo ministerijoje ėjo vyresniojo valdininko svarbiems reikalams pareigas. 1922 m. dirbo URM, 1923 m. buvo Latvijos delegacijos sekretorius Vienoje, įvykusiame Tautų Sąjungai remti draugijų kongrese, 1924 m. buvo paskirtas Baltijos skyriaus vedėju, taip pat Latvijos ir Estijos pasienio komisijos delegacijos nariu. 1925 m. dalyvavo Baltijos valstybių URM konferencijoje Helsinkyje²⁶.

LCVA yra išlikę duomenų, kad už nuopelnus Lietuvai, praėjus 6 metams po jo darbuotės pabaigos, Latvijos konsulas Klaipėdoje K. Freimanis buvo apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino III laipsnio ordinu²⁷. Manytume, jog tam įtakos galėjo turėti 1931 m. gruodžio 16 d. Lietuvos URM Lietuvos *Charge d’Affaires* Taline K. Šumauskui pasiūsta telegrama, kurioje buvo teirautasi nuomonės dėl buvusio Latvijos konsulo Klaipėdoje K. Freimano apdovanojimo Lietuvos ordinu (planuota įteikti 1932 m. vasario 16 d. proga)²⁸. Apdovanojimas jam buvo įteiktas atsižvelgiant į tai, kad K. Freimanis kaip konsulas Klaipėdoje buvo aktyvus vietos kultūrinių renginių dalyvis, pvz., 1926 m. laikraštyje *Karys* pasirodė straipsnis, kuriame pasakojama, kad 1926 m. sausio 16 d. latvių konsulas K. Freimanis su žmona bei kitu „<...> skaitlingu Klaipėdos visuomenės būreliu <...>“²⁹ dalyvavo karių šeimų, moterų draugijos ir Klaipėdos įgulos ratelio suruoštame šeimyniniame šokių vakarėlyje. Taip pat nemažai prisidėjo prie Latvijos mokinių ir val-

²⁴ Latvijos konsulas Klaipėdoj. *Klaipėdos žinios*, 1924, lapkričio 6, Nr. 232, p. 6.

²⁵ Lietuvos diplomatinė įstaigų ir užsienio valstybių Kaune sąrašai. LCVA, f. 648, ap. 1, b. 314, l. 32.

²⁶ Nuo 1926 m. dirbo pasiuntinybės patarėju Maskvoje, vėliau – pasiuntinybės sekretoriumi Skandinavijoje ir Estijoje. 1931 m. buvo pasiuntiniu Taline. Žr. Karlis Freimanis. Curriculum vitae. LCVA, f. 383, ap. 7, b. 1523, l. 40.

²⁷ Karlis Freimanis. Curriculum vitae. LCVA, f. 383, ap. 7, b. 1523, l. 40.

²⁸ Raštai apie Lietuvos vidaus ir užsienio politiką. LCVA, f. 383, ap. 7, b. 1155, l. 60.

²⁹ Ž. K. Butegidžio pulkas. *Karys*, 1926, vasario 11–17, Nr. 7 (351), p. 6.

dininkų ekskursijų organizavimo ir rėmimo³⁰. XX a. 4-ojo deš. pradžioje K. Freimaniui buvo siūlomas Latvijos pasiuntinio postas Kaune³¹.

Latvijos konsulas Klaipėdoje – Janis Riekstiņš

1926 m. gruodžio 3 d. vietoje K. Freimano naujuoju Latvijos konsulu Klaipėdoje buvo paskirtas buvęs Latvijos garbės konsulas Milane (1920–1923 m.) Janis Riekstiņš. Jis konsulo pareigas Klaipėdoje ėjo iki 1933 m. kovo mėn.³² 1932 m. rugpjūčio–spalio mėn. – atostogų metu – Latvijos konsulą Klaipėdoje trumpai pavadavo p. Ramans³³. J. Riekstiņš darbą pradėjo naujose konsulato patalpose. 1926 m. Latvijos konsulatas Klaipėdoje persikėlė į naujas patalpas – Palangos g. 18³⁴. Konsulato būstinė į šią Klaipėdos miesto gatvę perkelta neatsitiktinai. Iš archyvinių ir statistinių duomenų matyti, kad šioje gatvėje XX a. 4-ojo deš. pradžioje gyveno latvių kolonija. 1926–1933 m. J. Riekstiņš ypač rūpinosi

³⁰ Vizų mokestis ekskursantams, vykstantiems iš Latvijos Klaipėdos kraštan. *LCVA*, f. 383, ap. 8, b. 817, l. 59.

³¹ Tačiau 1934 m. vasario 1 d. paaiškėjo, kad K. Freimano paskyrimas tuometinio Lietuvos prezidento nebuvo pasirašytas, nes „svarstomi kairiųjų grupių Freimaniui daromi užmetimai“. Pagaliau 1934 m. vasario 9 d. J. Urbšys iš Latvijos Lietuvos užsienio reikalų ministrui D. Zauniui pranešė, kad, susiklosčius tokiai nepalankiai situacijai, Latvijos prezidentas nusprendė į Lietuvą K. Freimano nebesiųsti. Anot jo, nors „<...> iškelti Freimaniui priekaištai nėra pamatuoti, bet kad nenorima į Lietuvą siųsti žmogų, apie kurį jau iš anksto pasklido nepalankūs gandai“. Atsižvelgiant į susidariusias problemas, vietoje K. Freimano į įgalioto ministro pareigas Kaune buvo pasiūlytas kitas kandidatas – tuometinis Latvijos URM Vakarų skyriaus vedėjas – L. Ekis, kuris, kaip ir K. Freimanis, pasiuntiniu netapo. Žr. Dokumentai apie užsienio valstybių atstovų Lietuvoje keitimą. *LCVA*, f. 383, ap. 7, b. 1523, l. 29–31, 32, 36. Pagaliau 1934 m. rugpjūčio 17 d. pasiuntiniu Kaune buvo paskirtas L. Seja. 1934 m. rugpjūčio 17 d. pranešime J. Urbšiu dėl K. Freimano paskyrimo pasiuntiniu Kaune siūlyta pakeisti Latvijos konsulatą Klaipėdoje generaliniu konsulatu. Prašymas grindžiamas tuo, kad tik Vokietija Klaipėdoje turėjo generalinį konsulą, kuris, esant ir taip įtemptiems santykiams su Vokietija, savo nuolatiniu vadovavimu konsuliniam korpusui Lietuvai dar sudarydavo papildomų nepatogumų. Latvijos konsulo vadovavimas konsuliniam korpusui Klaipėdoje, šiuo atveju lietuviams, buvo priimtinesnis. Žr. GRIGARAVIČIŪTĖ, Sandra. Skandinavijos valstybių konsulatai Klaipėdoje (1924–1939) vietinio konsulinio korpuso kontekste. Iš: *Acta historica universitatis Klaipėdensis, XVII*. Klaipėda, 2008, t. 17, p. 130–131. Tikėtina, kad Latvijos konsulato Klaipėdoje pakėlimo į generalinį konsulatą procese didelį vaidmenį atliko ne tik Lietuvos ir Latvijos valstybių suartėjimas, Baltijos Antantės sukūrimas, bet ir Klaipėdos krašto gubernatoriaus A. Merkio politika 1929–1930 m. 1929–1930 m. A. Merkys siekė taip „suorganizuoti“ konsulinį korpusą Klaipėdoje, kad šis pakeistų jėgų pusiausvyrą Lietuvos naudai užsienio valstybių konsuliniam korpusui. Vadinas, Lietuva, inicijuodama naujų garbės konsulatų Klaipėdoje steigimą, tikėjosi parinkti sau lojalius kandidatus. Tačiau A. Merkio politika didelio pasisėkimo neturėjo. Nors siūlymas dėl Latvijos konsulato transformavimo į generalinį konsulatą Klaipėdoje buvo įgyvendintas 1934 m. spalio 1 d., tačiau akivaizdu, jog kiekviena užsienio valstybė dažniausiai jau turėdavo parinkusi savo kandidatus į konsulo vietą, ne išimtis buvo ir Latvija. Latvijos pasiuntinybės Lietuvoje nurodymu 1934 m. spalio mėn. Latvijos generaliniam konsulatui Klaipėdoje vadovauti ėmė Janis Seskis. Žr. KAPENIEKS, Krišs. *Kursenieku etniskā kopiena XIX gadsimta beigās – XX gadsimta pirmajā pusē: skaits, izvietojums, vēstures procesi: daktaro disertacija*. Latvijas universitetas. Ryga, 2013, p. 122.

³² *Latvijas ārlietu dienesta darbinieki 1918–1991. Biogrāfiska vārdnīca*. Ryga: Zinātne, 2003, p. 254.

³³ Latvių konsulas Klaipėdoj atostogose. *Lietuvos aidas*, 1932, rugpjūčio 18, Nr. 186 (1561), p. 6.

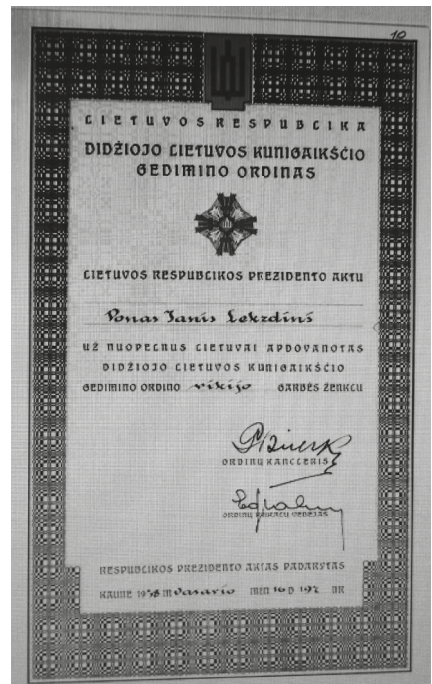
³⁴ Lietuvos diplomatinėjų įstaigų ir užsienio valstybių Kaune sąrašai. *LCVA*, f. 648, ap. 1, b. 314, l. 60.

Klaipėdos krašte gyvenusiais „kuršininkais“ – rinko statistinius duomenis, aiškinosi paplitimą Klaipėdos krašte, kokia kalba jie kalba (latvių ar kita kalba), ar geba skaityti³⁵.

1937 m. už nuopelnus Latvijos piliečiams ir Lietuvai buvo galvojama apdovanoti J. Riekstiņšą Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino 3-ojo laipsnio medaliu. Tokį siūlymą 1937 m. gruodžio 21 d. tuometiniam užsienio reikalų ministrui S. Lozoraičiui pateikė Klaipėdos krašto gubernatorius Jonas Navakas. Rašte ministrui rašė: „Man esant Klaipėdos krašto gubernatoriui virš 4 metų teko daug bendrauti su tuolaikiniu Klaipėdoje Latvijos konsulu ponu Janis Riekstiņš ir jo šeima. Aš patyriau didelį palankumą ir naudingumą mūsų valstybės reikaluose, ypatingai įvairiuose konfliktuose su direktorija ir vokiečiais. Man teko sužinoti, kad ponas Riekstiņš, dabar pasiuntinybės sekretorius ar konsulas Romoje, nebuvo nieku iš mūsų pusės pažymėtas. Aš labai prašau tamstą, poną ministerį, neatsisakyti ateinančios vasario 16 d. šventės proga pristatyti poną Riekstiņš apdovanoti.“³⁶ Tokiam siūlymui pritarė ir pats S. Lozoraitis. Todėl dar 1938 m. sausio 13 d. jis Prezidentui A. Smetonai pateikė prašymą ateinančios Vasario 16 d. proga už nuopelnus Lietuvai apdovanoti Latvijos konsulą J. Riekstiņšą³⁷.

Apie tai, kad 1938 m. J. Riekstiņš buvo apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino garbės ordinu, leidžia teigti LCVA rastas 1938 m. gruodžio 15 d. Lietuvos pasiuntinybės Rygoje pranešimas URM. Kartu su J. Navako pranešimu buvo persiustas ir J. Riekstiņš'o įteiktas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino diplomai, kuriame buvo prašoma tinkamai ištaisyti buvusio Latvijos konsulo Klaipėdoje pavardę, nes jo tikroji pavardė esanti Riekstiņš, o ne J. Legzdīņš³⁸ (žr. 1 il.).

1 il. Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino apdovanojimas Latvijos konsului J. Riekstiņšui³⁹

³⁵ KAPENIEKS, Krišs. *Kursenieku etniskā kopiena XIX gadsimta beigās – XX gadsimta pirmajā pusē: skaits, izvietojums, vēstures procesi: daktaro disertacija*. Latvijos universitetas. Ryga, 2013, p. 169.

³⁶ Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarija. D. L. K. Gedimino ordino diplomai ir kt. dokumentai. LCVA, f. 922, ap. 1, b. 22, l. 8.

³⁷ Raštai apie Lietuvos vidaus ir užsienio politiką. LCVA, f. 383, ap. 7, b. 1939, l. 40.

³⁸ Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarija. D. L. K. Gedimino ordino diplomai ir kt. dokumentai. LCVA, f. 922, ap. 1, b. 22, l. 2.

³⁹ Sudaryta remiantis: Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino apdovanojimas Latvijos konsului J. Riekstiņš'ui. LCVA, f. 922, ap. 1, b. 22, l. 10.

Bandymai Latvijos konsulu Klaipėdoje paskirti Hermanį Otto Pungą

1933 m. pradžioje Lietuvą pasiekė žinia, kad vietoje J. Riekstiņš'o Latvijos konsulu Klaipėdoje planuojama paskirti buvusį Latvijos konsulą Vitebske H. Pungą. Tų pačių metų sausio 25 d. užsienio reikalų ministras D. Zaunius prašė B. Dailidės Rygoje duoti latviams suprasti, kad Lietuva nenori H. Pungos matyti Latvijos konsulu Klaipėdoje, nes jis Lietuvoje – *persona non grata*⁴⁰. 1933 m. Lietuvos vyriausybė buvo gavusi žinių, kad kandidatas į Latvijos konsulo vietą Klaipėdoje H. Punga, dirbdamas Vitebske, buvo parodęs ypatingą aktyvumą Lenkijos naudai. Anot Lietuvos diplomatų, „kadangi lenkai nuo seno labai įdomaujasi Klaipėda, tai paskyrimas į Klaipėdą Latvijos konsulu žmogaus, kuris bendros opinijos skaitomas per daug atsidavusiu lenkams, gali sudaryti tokią atmosferą, kuri jo darbui ir harmoningam santykiavimui su Lietuvos organais gali būti tikrai nenaudinga“⁴¹. Todėl, atsižvelgiant į šias aplinkybes, Lietuvos diplomatus Rygoje B. Dailidei buvo pavesta kreiptis į Latvijos URM prašant pakeisti H. Pungą kitu kandidatu, taip pat konfidencialiai įspėti Latvijos vyriausybę, kad kitą kartą gerai pagalvotų apie savo skiriamus kandidatus į Latvijos konsulo pareigas Klaipėdoje, nes H. Punga, būdamas Vitebske, „dirbo Lenkijos naudai ir veikė Lietuvai kenksmingu būdu“⁴². Akcentuotina, kad pats H. Punga jam mestus kaltinimus atmetė ir tvirtino, kad toks įtarimas neturi jokio pagrindo. Pasak jo, lenkų generalinis konsulas Minske jo nieko neprašė ir pas jį apsisistodavo tik pernaktoti⁴³.

1933 m. vasario mėn. Latvijos URM šį H. Pungos reikalą toliau išaiškinti pavedė Latvijos pasiuntiniui Kaune R. Liepiņš'ui, kurį 1933 m. vasario 13 d. pasiekė Latvijos vyriausybės siųsta žinia, jog H. Punga yra nepageidaujamas Lietuvoje. R. Liepiņš buvo susirūpinęs, kad naujai paskirtas Latvijos konsulas Klaipėdoje yra laikomas *persona non grata*, taip pat savo rašte D. Zauniui akcentavo, jog jam „apie Pungos veikimą Vitebske nėra žinoma, ir jie būtų labai dėkingi, jeigu mes galėtum suteikti dokumentų apie jį, nes tuomet jam ir Latvijos URM nebūtų vieta“⁴⁴. Tuometinis Lietuvos užsienio reikalų ministras paaiškino, kad kalbama ne apie jau paskirtą, o tik apie svarstomą Latvijos konsulą Klaipėdoje, taip pat pabrėžė, jog „čia padėtis ne tokia, kad Lietuva privalėtų ar galėtų pristatyti kokius dokumentus, nuo kurių priderėtų vieno ar kito žmogaus palikimas Latvijos URM tarnyboje. Tai yra reikalas, kuris mums visai neapeina ir apie kurį latviai patys turi geriausia žinoti. Vienas prirodymų laipsnis yra reikalingas valdininkui iš tarnybos pašalinti ir visai kitas laipsnis sudaryti tam tikrai atmosferai, kuri gali būti

⁴⁰ Raštai apie Lietuvos vidaus ir užsienio politiką. LCVA, f. 383, ap. 7, b. 1405, l. 579.

⁴¹ Ten pat, l. 511.

⁴² Ten pat.

⁴³ Susirašinėjimas dėl užsienio valstybių pasiuntinių, konsulų ir karo atašė skyrimo. LCVA, f. 383, ap. 7, b. 1369, l. 32.

⁴⁴ Raštai apie Lietuvos vidaus ir užsienio politiką. LCVA, f. 383, ap. 7, b. 1405, l. 512.

naudinga ar kenksminga konsului kitoje valstybėje. Bet jeigu p. Liepiņš tuo reikalu labai interesuojasi, galėčiau pasistengti informuoti jį tiksliau⁴⁵. Todėl jau kitą dieną, 1933 m. vasario 14 d., D. Zaunius Lietuvos pasiuntiniui Maskvoje J. Baltrušaičiui nusiuntė raštą dėl H. Pungos. Jame pabrėžė, „kadangi šiuo reikalu iniciatyvos ėmėsi sovietų vyriausybė, būčiau dėkingas, jei tamsta galėtum pranešti man šiek tiek detalesnių žinių kalbamuoju reikalu. Savaime aišku, kad žinios yra daugiau mano informacijai, negu teikti Latvijos vyriausybei“⁴⁶.

Antroji Peterio Kalcenavs'o kadencija ir jo įpėdinis Janis Seskis

Lietuvai nesutikus, kad Latvijos konsulu Klaipėdoje taptų H. Punga, 1933 m. kovo mėn. į šias pareigas antrą kartą buvo paskirtas P. Kalcenavs (iki tol buvęs Latvijos konsulas Hamburge). P. Kalcenavs dirbo trumpai – iki 1934 m. spalio mėn. P. Kalcenavs Latvijos konsulo darbą Klaipėdoje pradėjo 1933 m. kovo mėn., tačiau išduoti egzekvatūrą Lietuvos vyriausybė neskubėjo. Apie antrą kartą konsulu Klaipėdoje paskirtą P. Kalcenavs'ą URM Teisių ir administracijos departamento direktorius K. Bizauskas rinko informaciją per Lietuvos pasiuntinybę Rygoje ir Lietuvos konsulatą Hamburge⁴⁷. 1933 m. gegužės 3 d. R. Liepiņš skundėsi Lietuvos užsienio reikalų ministrui D. Zauniui, kad Latvijos konsulas Klaipėdoje iki šiol negavo egzekvatūros: „Kadangi jis yra vienas ir pats turi daryti visokius konsuliškus žygius, tai, neturint egzekvatūros, tas gana delikatinas.“⁴⁸ Anot R. Liepiņš'o, egzekvatūros neturėjimas sunkino jo kaip Latvijos konsulo darbą Klaipėdoje.

1934 m. Lietuvos URM sužinojo, kad Latvija P. Kalcenavs'ą rengėsi pakeisti. Latvių laikraštyje *Pedeja Bridi* paskelbta, kad konsulu Klaipėdoje bus paskirtas Janis Seskis, iki tol buvęs Latvijos įgaliotasis ministras Maskvoje. Apie tai 1934 m. kovo 15 d. sužinojus URM, Pranas Dailidė išsiuntė Lietuvos pasiuntiniui Rygoje raštą, kuriame prašė užsiminti latviams, kad jie, skirdami naują konsulą Klaipėdoje, duotų jam generalinio konsulo rangą. Tai buvo svarbu, nes „Klaipėdoje tik vokiečiai teturi generalinį konsulą, kuris dėl tos priežasties visuomet yra konsularinio korpuso dekanu. Mūsų santykių su Vokietija sąlygomis mums tai sudaro žymių nepatogumų“⁴⁹.

1934 m. spalio 1 d. Latvijos konsulatą Klaipėdoje pakėlus į generalinio konsulato rangą, generaliniu konsulu paskirtas Janis Seskis. Oficialiai egzekvatūra J. Seskiui buvo suteikta 1934 m. spalio 8 d.⁵⁰ 1937 m. rugsėjo 30 d. Latvijos generalinis konsulas persi-

⁴⁵ Raštai apie Lietuvos vidaus ir užsienio politiką. LCVA, f. 383, ap. 7, b. 1405, l. 512.

⁴⁶ Ten pat, l. 510.

⁴⁷ Ten pat, l. 465–466.

⁴⁸ Pro memoria 1933 m. gegužės 3 d. LCVA, f. 383, ap. 7, b. 1444, l. 41.

⁴⁹ Raštai apie Lietuvos vidaus ir užsienio politiką. LCVA, f. 383, ap. 7, b. 1585, l. 535.

⁵⁰ Ten pat, l. 384.

kėlė į naujas patalpas – Prezidento Smetonos alėją 31, Klaipėdoje⁵¹. Konsulatas Klaipėdoje veikė iki 1940 m. vasario mėn.⁵²

Įdomu, jog Janis Seskis, kaip ir Janis Riekstiņš, ypač domėjosi kuršiais ir Klaipėdoje gyvenusiais žydų tautybės latviais⁵³. Naujasis konsulas aktyviai užsiėmė visuomenine ir kultūrine veikla, jo iniciatyva 1935 m. ir 1937 m. lapkričio 18 d. Klaipėdoje buvo iškilmingai paminėtos Latvijos nepriklausomybės sukaktuvės. Tą dieną Klaipėdoje buvo iškabintos Latvijos vėliavos. Mokyklos ir organizacijos surengė paskaitas, kuriose buvo nušviesti laisvos ir nepriklausomos latvių tautos pasiekti laimėjimai⁵⁴. Per iškilmes Latvijos generalinį konsulą Klaipėdoje aplankė Klaipėdos krašto gubernatorius, direktorijos nariai, kitų valstybių konsulai, vietos lietuvių visuomenės ir latvių kolonijos atstovai⁵⁵. 1937 m. lapkričio 18 d. vakare Vytauto Didžiojo gimnazijos salėje po J. Seskio skaitytos paskaitos surengtas koncertas – dainavo operos solistai V. Ivanauskas, J. Kačinskas ir „Vaidilutės“ choras⁵⁶.

Iš periodinės spaudos matyti, kad J. Seskis aktyviai reiškėsi visuomeniniame Klaipėdos gyvenime, palaikė glaudžius ryšius su vietos bendruomene. Išlikę duomenys patvirtina, jog 1936 m. sausio 17 d. J. Seskis dalyvavo „Klaipėdos išlaisvinimo minėjime“⁵⁷, o vasario 26 d. – Estijos nepriklausomybės pagerbimo ceremonijoje ir kalbėjo apie trijų Baltijos sąjungininkių ūkinį, politinį, teritorinį ir kultūrinį bendrumą⁵⁸.

1936 m. spalio 11 d. Klaipėdoje, Vytauto Didžiojo gimnazijos salėje, įvyko Saulės mūšio 700 metų sukakties minėjimas. Latvijos konsulas J. Seskis buvo pakviestas pasakyti šventinę kalbą⁵⁹. Susirinkusiesiems teigė: „Aukštai <...> gerbiamieji šventės svečiai <...>. Šiomis dienomis latvių ir lietuvių tautos švenčia Saulės mūšio minėjimo šventes. Latvių ir lietuvių tautos savo praeityje turėjo dieną, kurioje abidvi kovėsi petys į petį dėl savo bendros laisvės. <...> vieną kartą žemgalių ir žemaičių giminės susitelkė ir bendromis jėgomis stoji mūšin ir išvarė vergijos nešėjus. Tai parodo, kiek buvo artimi žemgaliai žemaičiams, latviai lietuviams.“⁶⁰ 1936 m. lapkričio 27 d. generalinis konsulas dalyvavo „Vaidilutės“ choro kasmetiniame koncerte⁶¹.

⁵¹ Persikėlė latvių konsulatas. *Vakarai*, 1937, rugsėjo 30, Nr. 226 (559), p. 8.

⁵² *Latvijas ārlietu dienesta darbinieki 1918–1991. Biogrāfiska vārdnīca*. Ryga: Zinātne, 2003, p. 383.

⁵³ JĒKABSONS, Ēriks. Klaipėda Europos dėmesio centre: 1939 metai. Žvilgsnis iš Latvijos. Iš: *Klaipėda Europos istorijos kontekstuose*. Klaipėda, 2013, p. 168–187.

⁵⁴ Iškilmingai paminėta latvių tautos šventė. *Aidas*, 1938, lapkričio 22, Nr. 66, p. 1.

⁵⁵ Dokumentai apie Baltijos valstybių nepriklausomybės švenčių minėjimus. *LCVA*, f. 383, ap. 7, b. 1788, l. 243–244.

⁵⁶ Ministerio Seskio paskaita. *Vakarai*, 1937, lapkričio 16, Nr. 266 (569), p. 8.

⁵⁷ Klaipėdos laisvės šventė – Lietuvos šventė. Sausio 15 dienos apvaikščiojimas Klaipėdos mieste. *Vakarai*, 1936, sausio 17, Nr. 13, p. 8.

⁵⁸ Estijos nepriklausomybės pagerbimas Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, vasario 26, Nr. 47, p. 8.

⁵⁹ Saulės mūšio minėjimas Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, spalio 8, Nr. 234, p. 8.

⁶⁰ Lietuvių latvių santarvės žygis prieš 700 metų. Latvijos gen. konsulo Seskio kalba Saulės mūšio minėjime. *Vakarai*, 1936, spalio 13, Nr. 238, p. 1.

⁶¹ Vaidilutininkų didžioji diena. *Vakarai*, 1936, lapkričio 27, Nr. 276, p. 8.

1936–1937 m. latvių generalinis konsulas J. Seskis skaitė kelias paskaitas Lietuvių ir latvių vienybės draugijos organizuojuose paskaitų ciklo renginiuose. Pirmoji paskaita įvyko 1936 m. spalio 28 d. Viktorijos viešbučio salėje. J. Seskis vokiečių kalba skaitė paskaitą „Kultūrinis Pabaltės valstybių bendradarbiavimas“⁶². Tema pasirinkta dėl jos aktualumo tuometiniame gyvenime⁶³. 1937 m. spalio 29 d. Viktorijos viešbutyje Latvijos generalinis konsulas Klaipėdoje Lietuvių ir latvių vienybės draugijos paprašytas skaitė paskaitą „Pabaltės valstybių kultūrinis suartėjimas“. Paskaitos pasiklausyti buvo atvykę SSRS generalinis konsulas Klaipėdoje Milevas, Olandijos garbės konsulas W. Falkas, miesto įstaigų viršininkai ir žymūs visuomenės veikėjai⁶⁴.

Paskaitoje J. Seskis akcentavo, kad „Pabaltijo valstybių suartėjimas yra reikalingas <...> dėl <...> bendros geografinės padėties bei bendros istorijos <...>“⁶⁵. Taip pat pažymėjo, kad itin svarbus ir kultūrinis „susiartinimas“. Jis teigė, kad „ta kryptimi padaryta didelė pažanga. <...> Kasmet įvyksta visų trijų kraštų žemės ūkio sluoksnių ir savivaldybių suvažiavimai. Taip pat susirenka ir aptaria bendrus savo reikalus mokytojai“⁶⁶. Toliau latvių generalinis konsulas kalbėjo apie jaunuomenės auklėjimą ir radijo svarbą. Paskaitos pabaigoje J. Seskis pabrėžė, kad „geriau vieni kitus suprastume, turime daugiau lietuvių literatūros kūrinių išversti į latvių bei estų kalbas ir atvirkščiai. Reikia ruošti daugiau ekskursijų iš vieno krašto į kitą, kad geriau tarpusavy susipažintume. Dėl glaudesnio susiartinimo reikalinga viena bendra kalba <...>, geriausia tam tikslui tiktų prancūzų kalba. Turint bendrą kalbą, bendradarbiavimas tarp Pabaltijo kraštų dar labiau sutvirtės, ir geriau vieni kitus suprasime“⁶⁷.

J. Seskis į Rygą buvo atšauktas 1940 m. vasario 1 d.⁶⁸ Latvijos generalinis konsulas buvo vienas ilgiausiai dirbusių užsienio šalių konsulatų Klaipėdoje. J. Urbšiu ir J. Ribentropui Berlyne 1939 m. kovo 22 d. pasirašius Klaipėdos krašto perdavimo Vokietijai sutartį, dauguma užsienio šalių konsulatų buvo uždaryti. O Latvijos generalinis konsulas išliko iki 1940 m. vasario 1 d. Todėl galima teigti, kad tai vienas ilgiausiai dirbusių konsulatų Klaipėdoje. Labai tikėtina, jog Latvijos generaliniam konsulatui Klaipėdoje ilgiau gyvuoti padėjo Latvijos žurnalistų kelionė į Berlyną 1934 m. ir ten pasakytos kalbos apie „Latvijos norą susiartinti su Vokietija“. Įtakos galėjo turėti ir J. Seskio pataikavimas vokiečiams – pripažinimas, kad „Latvija iš kultūrinės pusės turi ryškų vokiškumo antspaudą“. Pasak J. Seskio, „Latvija turėjo daug bendra savo istorijoje su Vokietija“⁶⁹.

⁶² Latvių gen. konsulo paskaita. *Vakarai*, 1936, spalio 25, Nr. 249, p. 8.

⁶³ Latvijos gener. konsulo p. Seskio paskaita. *Vakarai*, 1936, spalio 28, Nr. 251, p. 8.

⁶⁴ Paskaita apie Pabaltės valstybių kultūrinį suartėjimą. *Vakarai*, 1936, spalio 30, Nr. 253, p. 8.

⁶⁵ Ten pat.

⁶⁶ Ten pat.

⁶⁷ Ten pat.

⁶⁸ Lietuvos telegramų agentūros ELTA dokumentai. LCVA, f. 663, ap. 1, b. 162, l. 58.

⁶⁹ Pabaltės sąjunga naujoje šviesoje. ABC, 1934, gegužės 23, Nr. 89 (187), p. 2.

Latvijos konsulo laikysena Klaipėdos krašte 1939 metais

Remiantis lietuvių ir užsienio istoriografija matyti, kad mažiausiai iš visų Lietuvos kaimyninių valstybių pozicija dėl Klaipėdos krašto likimo 1939 m. buvo nagrinėta iš Latvijos konsulo, veikusio Klaipėdoje, perspektyvos. Vienintelis ir praktiškai vienas pirmųjų Lietuvoje, kuris bandė išsamiai pažvelgti į įvykius Klaipėdos krašte 1939 m. iš Latvijos konsulo perspektyvos, buvo latvių istorikas – Ē. Jėkabsons. O Lietuvos istorikų darbų šia tema nėra.

Iš Ē. Jėkabsons'o tyrimo matyti, kad, kai 1938–1939 m. Lietuvos suverenitetas Klaipėdos krašte slydo jai iš rankų, Latvijos generalinis konsulas J. Seskis Klaipėdoje, kaip ir daugelis kitų Lietuvoje, be Klaipėdos krašto Latvijai atstovavusių asmenų, viską priėmė iš neutralaus stebėtojo pozicijos⁷⁰. 1923 m. Latvijos valstybės atstovai aktyviai padėjo svarstant Klaipėdos krašto priklausomybės Lietuvai klausimą ir laikėsi tvirto „nustatymo“, kad „Klaipėda turi priklausyti Lietuvai“⁷¹, o 1939 m. Latvijos pasiuntinys ir konsulai dirbę Lietuvoje, taip pat ir Latvijos generalinis konsulas Klaipėdoje J. Seskis buvo tik pasyvūs stebėtojai.

Latvių istorikas Ē. Jėkabsons teigia, kad Latvija buvo susirūpinusi savo saugumu ir taika regione⁷². Latvijos vyriausybė baiminosi dėl galimų agresyvių Vokietijos veiksmų, todėl, atsižvelgdama į tarptautinę situaciją, 1939 m. kovo 21 d. savo konsului Klaipėdoje įsakė nesikišti ir oficialiai paskelbė apie savo neutralumą Klaipėdos krašto klausimu ir jo laikėsi iki pat 1939 m. kovo 23 d., kai Klaipėdos kraštas buvo „perleistas“ Vokietijai⁷³. Latvijos vyriausybės įsakymu Latvijos generaliniu konsulu Klaipėdoje paskirtas konsulas J. Seskis turėjo laikytis neutraliteto politikos, tačiau, kaip rodo Ē. Jėkabsons'o tyrimas, J. Seskis visgi buvo vienas iš aktyvesnių Klaipėdos krašte ir Lietuvoje, be Klaipėdos krašto veikusių Latvijos valstybės konsulų. Iš šaltinių matyti, kad 1939 m. J. Seskis intensyviai „sekė“ visus įvykius Klaipėdos krašte ir apie padėtį nuolatos informavo Latvijos vyriausybę. Latvijos generalinis konsulas J. Seskis nerimavo ne tiek dėl Klaipėdos krašto atitekimo Vokietijai, kiek dėl Klaipėdoje gyvenusių žydų kilmės Latvijos piliečių likimo⁷⁴. Šį faktą geriausiai patvirtina 1939 m. pasirodę pirmi gana „aštrūs“ Latvijos atstovų Lietuvoje pasisakymai. Pavyzdžiui, 1939 m. kovo 22–23 d. Latvijos pasiuntinys Kaune pabrėžė, jog „<...> lietuviai greitai suvoks ir pamatys, kad naujoji padėtis turi ir naudingų pusių, kai sumažės jų priklausomumas nuo lenkų, kurių jie širdyse nemėgsta ir kurie jiems kelia nuolatinį įtarimą“⁷⁵.

⁷⁰ JĖKABSONS, Ēriks. Klaipėda Europos dėmesio centre: 1939 metai. Žvilgsnis iš Latvijos. Iš: *Klaipėda Europos istorijos kontekstuose*. Klaipėda, 2013, p. 185.

⁷¹ BUTKUS, Zenonas. *Lietuvos ir Latvijos santykiai 1919–1929 metais*. Vilnius, 1993, p. 86.

⁷² JĖKABSONS, Ēriks. Klaipėda Europos dėmesio centre: 1939 metai. Žvilgsnis iš Latvijos. Iš: *Klaipėda Europos istorijos kontekstuose*. Klaipėda, 2013, p. 185.

⁷³ Ten pat, p. 186.

⁷⁴ Ten pat.

⁷⁵ Ten pat, p. 172.

Išvados

Latvijos generalinis konsulas Klaipėdoje įsteigtas dėl dviejų priežasčių: 1) dėl įvykių Klaipėdos krašte stebėjimo ir informacijos rinkimo; 2) dėl gausaus svetimšalių latvių skaičiaus Klaipėdos mieste (konsulas intensyviai ryšius su Klaipėdos krašto latviais, siekė atstovauti jų interesams).

Išnagrinėjus Latvijos konsulinio korpuso Klaipėdoje formavimosi aplinkybes galima konstatuoti, kad nuo 1920 m. gegužės mėn. iki pat 1940 m. vasario mėn., kai Klaipėdos kraštas buvo perduotas Vokietijai, Klaipėdoje iš viso buvo paskirti ir su Latvijos vyriausybe ryšius palaikė 5 karjeros konsulai: Alfreds Misse, Peteris Kalcenavs (du kartus: 1924 m. ir 1933–1934 m.), Karlis Freimanis, Janis Riekstiņš, Janis Seskis (vienas iš aktyvesnių Klaipėdos krašte ir Lietuvoje, be Klaipėdos krašto veikusių Latvijos valstybės konsulų).

Pagrindinės Latvijos generalinio konsulato Klaipėdoje veiklos kryptys – dalyvavimas kultūrinuose renginiuose ir švietimo akcijose. Ypatingas Latvijos konsulų Klaipėdoje dėmesys 1932–1933 m. buvo skirtas kuršiams, o 1939 m. – Latvijos žydams.

Latvijos generalinis konsulas buvo vienas ilgiausiai dirbusių užsienio šalių konsulatų Klaipėdoje (1920–1940 m.). J. Seskio atvejo analizė leidžia daryti prielaidą, kad tuometinis Latvijos konsulas, nors ir turėjo laikytis neutraliteto politikos, tačiau, kaip ir kiti to meto užsienio valstybių konsulai, paskirti Klaipėdoje, galėjo būti „stipriai“ veikiamas provokiškų pažiūrų. Išanalizavus konsulo J. Seskio laikyseną Klaipėdos krašte 1939 m. konstatuotina, kad Latvijos karjeros generalinis konsulas pripažino Latvijos ir Vokietijos glaudžius kultūrinius ryšius, bendrą istoriją.

Šaltiniai ir literatūra

1. Apie latvių krepšiasvydininkus. *Vakarai*, 1936, gruodžio 5, Nr. 283, p. 4.
2. Atvyko latvių studentų choras „Dziesmu Vara“. *Vakarai*, 1936, spalio 4, Nr. 231, p. 8.
3. Baltijos sauskelnių dalyviai Klaipėdoje. *Vakarai*, 1937, rugpjūčio 28, Nr. 199 (502), p. 10.
4. BUTKUS, Zenonas. *Lietuvos ir Latvijos santykiai 1919–1929 metais*. Vilnius, 1993, p. 86.
5. Dainos galybė. *Vakarai*, 1936, gruodžio 3, Nr. 281, p. 3; Latvijos nepriklausomybės minėjimas. *Vakarai*, 1936, lapkričio 21, Nr. 271, p. 6.
6. Dokumentai apie Baltijos valstybių nepriklausomybės švenčių minėjimus. LCVA, f. 383, ap. 7, b. 1788, l. 243–244.
7. Dokumentai apie padėtį Klaipėdos krašte ir Klaipėdos klausimo sprendimą tautų sąjungoje. LCVA, f. 383, ap. 7, b. 517, l. 9.
8. „Dziesmu Vara“ choro sąstatas. *Vakarai*, 1936, spalio 3, Nr. 230, p. 8.
9. Estijos nepriklausomybės pagerbimas Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, vasario 26, Nr. 47, p. 8.
10. Girdėsime Latvijos universiteto stud. koncertą. *Vakarai*, 1936, spalio 2, Nr. 229, p. 3.

11. GRIGARAVIČIŪTĖ, Sandra. Danijos ir Švedijos konsulų Klaipėdoje poveikis Lietuvos atstovavimui Skandinavijoje. Iš: *Lietuvių ir Lietuvos atstovavimas Skandinavijoje 1915–1990 metais*. Vilnius, 2015, p. 33–34.
12. GRIGARAVIČIŪTĖ, Sandra. Latvijos konsulatas Vilniuje 1923–1940 metais. Iš: *Vilniaus istorijos metraštis*. Vilnius, 2007, t. 1, p. 117–127.
13. GRIGARAVIČIŪTĖ, Sandra. Lithuanian sources on Latvian consuls in Klaipėda, Šiauliai and Vilnius. In: *Vēsture: avoti un cilvēki. Proceedings of the 15th international scientific readings. History IX*. Daugavpils, 2006.
14. GRIGARAVIČIŪTĖ, Sandra. Skandinavijos valstybių konsulatai Klaipėdoje (1924–1939) vietinio konsulinio korpuso kontekste. Iš: *Acta historica universitatis Klaipedensis, XVII*. Klaipėda, 2008, t. 17, p. 124.
15. Iškilmingai paminėta latvių tautos šventė. *Aidas*, 1938, lapkričio 22, Nr. 66, p. 1.
16. Iškilmingai švęs Latvijos nepriklausomybės šventę. *Vakarai*, 1937, lapkričio 11, Nr. 262 (565), p. 4.
17. JĒKABSONS, Ēriks. Klaipėda Europos dėmesio centre: 1939 metai. Žvilgsnis iš Latvijos. Iš: *Klaipėda Europos istorijos kontekstuose*. Klaipėda, 2013, p. 168–187.
18. JĒKABSONS, Ēriks. Latvijos konsulatas Vilniuje ir konsulo Felikso Donaso pranešimai 1939 m. rudenį. Iš: *Lietuvos istorijos metraštis*. Vilnius, 2010, t. 2, p. 153–190.
19. KAPENIEKS, Krišs. *Kursenieku etniskā kopiena XIX gadsimta beigās – XX gadsimta pirmajā pusē: skaits, izvietojums, vēstures procesi: daktaro disertācija*. Latvijos universitetas. Ryga, 2013.
20. KARLIS, Freimanis. Curriculum vitae. LCVA, f. 383, ap. 7, b. 1523, l. 40.
21. Klaipėda. *Klaipėdos žinios*, 1924, rugsėjo 18, Nr. 190, p. 4.
22. Klaipėda. Konsulų akreditacija. *Lietuvos žinios*, 1923, lapkričio 28, Nr. 267, p. 4.
23. Klaipėda. *Lietuvos žinios*, 1924, lapkričio 8, Nr. 253, p. 4.
24. Klaipėda. *Lietuvos žinios*, 1924, rugsėjo 14, Nr. 207, p. 3.
25. Klaipėdai konsulų perkels. *Lietuvos žinios*, 1924, spalio 16, Nr. 234, p. 3.
26. Klaipėda–Ryga vasario mėnesį. *Vakarai*, 1936, gruodžio 11, Nr. 288, p. 4.
27. Klaipėdoje bus galima mokytis latviškai. *Vakarai*, 1936, lapkričio 6, Nr. 256, p. 8.
28. Klaipėdos laisvės šventė – Lietuvos šventė. Sausio 15 dienos apvaikščiojimas Klaipėdos mieste. *Vakarai*, 1936, sausio 17, Nr. 13, p. 8.
29. Konsulatų akreditacija Klaipėdos krašte. *Trimitas*, 1923, lapkričio 29, Nr. 167, p. 5.
30. Lapkričio 18 d. atvažiuos Liepojos gimnazistai. *Vakarai*, 1937, lapkričio 4, Nr. 256 (559), p. 8.
31. Latviai studentai svečiuose pas klaipėdiškius. *Vakarai*, 1936, spalio 11, Nr. 237, p. 7.
32. *Latvijas ārlietu dienesta darbinieki 1918–1991. Biogrāfiska vārdnīca*. Ryga: Zinātne, 2003.
33. Latvijos gener. konsulo p. Seskio paskaita. *Vakarai*, 1936, spalio 28, Nr. 251, p. 8.
34. Latvijos karo lakūnai Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, birželio 23, Nr. 143, p. 8.
35. Latvijos konsulatas Klaipėdoj. *Klaipėdos žinios*, 1924, lapkričio 6, Nr. 232, p. 6.
36. Latvijos nacionalinio teatro ansamblio gastrolėms praėjus. *Lietuvos aidas*, 1931, sausio 23, Nr. 18 (1086), p. 5.

37. Latvijos nepriklausomybės sukakties minėjimas Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, lapkričio 20, Nr. 270, p. 8.
38. Latvių akademinio choro viešėjimo programa. *Vakarai*, 1936, spalio 4, Nr. 231, p. 8.
39. Latvių draugijos žiemos šventė. *Vakarai*, 1936, sausio 15, Nr. 12, p. 8.
40. Latvių gen. konsulo paskaita. *Vakarai*, 1936, spalio 25, Nr. 249, p. 8.
41. Latvių kalbos kursai. *Vakarai*, 1936, gruodžio 16, Nr. 292, p. 8.
42. Latvių kalbos kursų lankytojams. *Vakarai*, 1936, gruodžio 6, Nr. 284, p. 10.
43. Latvių karo lakūnų priėmimas Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, birželio 24, Nr. 144, p. 8.
44. Latvių karo lėktuvai užsuks į Klaipėdą. *Vakarai*, 1936, birželio 21, Nr. 142, p. 8.
45. Latvių koncertas Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, rugsėjo 22, Nr. 220, p. 8.
46. Latvių konsulas Klaipėdoj atostogose. *Lietuvos aidas*, 1932, rugpjūčio 18, Nr. 186 (1561), p. 6.
47. Latvių lietuvių dainos vienybė. Nepamirštamas Latvijos studentų choro koncertas Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, spalio 6, Nr. 232, p. 8.
48. Latvių pianistas Klaipėdos radiofone. *Vakarai*, 1937, lapkričio 5, Nr. 257 (560), p. 8.
49. Lietuvių latvių santarvės žygis prieš 700 metų. Latvijos gen. Konsulo Seskio kalba Saulės mūšio minėjime. *Vakarai*, 1936, spalio 13, Nr. 238, p. 1.
50. Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino apdovanojimas Latvijos konsului J. Riektiņš. *LCVA*, f. 922, ap. 1, b. 22, l. 10.
51. Lietuvos diplomatinių įstaigų ir užsienio valstybių Kaune sąrašai. *LCVA*, f. 648, ap. 1, b. 314, l. 14–60.
52. Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarija. D. L. K. Gedimino ordino diplomai ir kt. dokumentai. *LCVA*, f. 922, ap. 1, b. 22, l. 2–8.
53. Lietuvos telegramų agentūros ELTA dokumentai. *LCVA*, f. 663, ap. 1, b. 162, l. 58.
54. Ministerio Seskio paskaita. *Vakarai*, 1937, lapkričio 16, Nr. 266 (569), p. 8.
55. Nidoje bus Baltijos valstybių sklandytojų sąskrydis. *Vakarai*, 1936, liepos 11, Nr. 159, p. 1.
56. Pabaltės sąjunga naujoje šviesoje. *ABC*, 1934, gegužės 23, Nr. 89 (187), p. 2.
57. Paskaita apie Pabaltės valstybių kultūrinį suartėjimą. *Vakarai*, 1936, spalio 30, Nr. 253, p. 8.
58. Persikėlė latvių konsulatą. *Vakarai*, 1937, rugsėjo 30, Nr. 226 (559), p. 8.
59. Pro memoria 1933 m. gegužės 3 d. *LCVA*, f. 383, ap. 7, b. 1444, l. 41.
60. Raštai apie Lietuvos vidaus ir užsienio politiką. *LCVA*, f. 383, ap. 7, b. 1155, l. 60.
61. Raštai apie Lietuvos vidaus ir užsienio politiką. *LCVA*, f. 383, ap. 7, b. 1939, l. 40.
62. Raštai apie Lietuvos vidaus ir užsienio politiką. *LCVA*, f. 383, ap. 7, b. 1405, l. 465–579.
63. Raštai apie Lietuvos vidaus ir užsienio politiką. *LCVA*, f. 383, ap. 7, b. 1585, l. 535.
64. Raštai apie Lietuvos vidaus ir užsienio politiką. *LCVA*, f. 383, ap. 7, b. 1586, l. 384.
65. Ruošiamasi latvių koncertui Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, rugpjūčio 26, Nr. 197, p. 8.
66. Saulės mūšio minėjimas Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, spalio 8, Nr. 234, p. 8.
67. Susirašinėjimas dėl užsienio valstybių pasiuntinių, konsulų ir karo atašė skyrimo. *LCVA*, f. 383, ap. 7, b. 1369, l. 32.
68. ŠAPOKA, Gintaras. Mykolas Romeris apie Klaipėdos krašto autonomiją. Iš: *Jurisprudencija*. Vilnius, 2005, t. 64 (56), p. 52.

69. Švietimo ministerijos raštas valstybės kontrolei. *LCVA*, f. 391, ap. 8, b. 322, l. 679.
70. URM susirašinėjimas su Lietuvos užsienio pasiuntinybe Latvijoje. *LCVA*, f. 391, ap. 4, b. 1712, l. 14–16.
71. Vaidilutininkų didžioji diena. *Vakarai*, 1936, lapkričio 27, Nr. 276, p. 8.
72. Velykoms turėsime užsienio svečių. *Vakarai*, 1936, kovo 25, Nr. 71, p. 4.
73. Vizų mokestis ekskursantams, vykstantiems iš Latvijos Klaipėdos kraštan. *LCVA*, f. 383, ap. 8, b. 817, l. 59.
74. Ž. K. Butegeidžio pulkas. *Karys*, 1926, vasario 11–17, Nr. 7 (351), p. 6.

1 priedas. Latvijos konsulų Klaipėdoje organizuoti renginiai

Renginy							
Paskaita	Konferencija	Koncertas	Sportas	Šventės ir minėjimai	Teatras ir pasirodymai	Kursai	Ekspedicijos ir suvažiavimai
1936 m. spalio 28 d. J. Seskio paskaita „Kultūrinis Pabaltės valstybių bendradarbiavimas“	1927 m. Lietuvių ir latvių draugijos kongresas	1936 m. spalio 3 d. Latvijos universiteto studentų choro „Dziesmuvara“ koncertas	1936 m. kovo mėn. futbolo rungtynės su Liepojos „Olimpija“	1935 m. lapkričio 18 d. Klaipėdoje buvo paminėtos Latvijos nepriklausomybės sukaktuvės	1931 m. sausio mėn. Latvijos nacionalinio teatro gastrolės	1936 m. gruodžio 15 d. suorganizuoti latvių kalbos kursai	1931 m. liepos mėn. Latvijos universiteto studentų ekspedicija dėl Latvijos folkloro Klaipėdos krašte
1937 m. spalio 29 d. J. Seskio paskaita „Pabaltės valstybių kultūrinis suartėjimas“	1935 m. SELL (Suomijos, Estijos, Latvijos ir Lietuvos) studentų konferencija Klaipėdoje	1936 m. lapkričio 18 d. koncertavo Rygos nacionalinės operos solistė Natalija Uland-Šulcs	1936 m. gruodžio mėn. Liepojos aizsargų (šaulių) krepšiasvydininkų rungtynės su klaipėdiškiais	1936 m. sausio 18 d. Klaipėdoje latvių draugija ruošė savo žiemos šventę	1936 m. birželio 20 d. latvių karo lėktuvų pasirodymas Klaipėdoje		1936 m. rugpjūčio mėn. Baltijos valstybių sklandytojų sąskrydis Nidoje
1937 m. lapkričio 18 d. J. Seskio paskaita	1937 m. rugpjūčio 26 d. Baltijos sauskelnių konferencija Klaipėdoje	1937 m. Klaipėdos radiofono pietų muzikos metu koncertavo latvių pianistas Chilja Zolotonosas	1936 m. bokso rungtynės Klaipėda–Ryga	1936 m. lapkričio 14 d. Latvijos Nepriklausomybės šventė	1937 m. vasario 14 d. į Klaipėdą buvo atvykę Jelgavos ir Daugpilio teatro artistai, vaidino „Valdovą“		

Renginys							
Paskaita	Konferen- cija	Koncertas	Sportas	Šventės ir minėjimai	Teatras ir pasirody- mai	Kursai	Ekspedici- jos ir suva- žiavimai
			1937 m. lapkri- čio 18 d. sportininkų iš Liepojos ir Klaipėdos gimnazistų krepšinio varžybos	1937 m. lapkričio 21 d. Latvi- jos nepri- klausomybės šventė			
			1938 m. rugpjūčio 8 d. imtynių varžybos	1938 m. lapkričio 18 d. Latvi- jos nepri- klausomybės 20-metis			

Sudaryta remiantis: Latvių draugijos žiemos šventė. *Vakarai*, 1936, sausio 15, Nr. 12, p. 8; Latvių pianistas Klaipėdos radiofone. *Vakarai*, 1937, lapkričio 5, Nr. 257 (560), p. 8; Klaipėdoje bus galima mokytis latviškai. *Vakarai*, 1936, lapkričio 6, Nr. 256, p. 8; Latvių kalbos kursų lankytojams. *Vakarai*, 1936, gruodžio 6, Nr. 284, p. 10; Latvių kalbos kursai. *Vakarai*, 1936, gruodžio 16, Nr. 292, p. 8; Latvių koncertas Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, rugsėjo 22, Nr. 220, p. 8; Ruošiamasi latvių koncertui Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, rugpjūčio 26, Nr. 197, p. 8; „Dziesmu Vara“ choro sąstatas. *Vakarai*, 1936, spalio 3, Nr. 230, p. 8; Girdėsime Latvijos universiteto stud. koncertą. *Vakarai*, 1936, spalio 2, Nr. 229, p. 3; Latvių koncertas Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, rugsėjo 22, Nr. 220, p. 8; Atvyko latvių studentų choras „Dziesmu Vara“. *Vakarai*, 1936, spalio 4, Nr. 231, p. 8; Latvių koncertas Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, rugsėjo 22, Nr. 220, p. 8; Latvių akademinio choro viešėjimo programa. *Vakarai*, 1936, spalio 4, Nr. 231, p. 8; Latvių koncertas Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, rugsėjo 22, Nr. 220, p. 8; Latvių lietuvių dainos vienybė. Nepamirštamas Latvijos studentų choro koncertas Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, spalio 6, Nr. 232, p. 8; Latvių lietuvių dainos vienybė. Nepamirštamas Latvijos studentų choro koncertas Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, spalio 6, Nr. 232, p. 8; Dainos galybė. *Vakarai*, 1936, gruodžio 3, Nr. 281, p. 3; Latvijos nepriklausomybės minėjimas. *Vakarai*, 1936, lapkričio 21, Nr. 271, p. 6; Latvijos nepriklausomybės sukakties minėjimas Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, lapkričio 20, Nr. 270, p. 8; Iškilmingai švęs Latvijos nepriklausomybės šventę. *Vakarai*, 1937, lapkričio 11, Nr. 262 (565), p. 4; Iškilmingai paminėta latvių tautos šventė. *Aidas*, 1938, lapkričio 22, Nr. 66, p. 1; Velykoms turėsime užsienio svečių. *Vakarai*, 1936, kovo 25, Nr. 71, p. 4; Apie latvių krepšiasvydininkus. *Vakarai*, 1936, gruodžio 5, Nr. 283, p. 4; Klaipėda–Ryga vasario mėnesį. *Vakarai*, 1936, gruodžio 11, Nr. 288, p. 4; Iškilmingai paminėta latvių tautos šventė. *Aidas*, 1938, lapkričio 22, Nr. 66, p. 1; Dokumentai apie Baltijos valstybių nepriklausomybės švenčių minėjimus. *LCVA*, f. 383, ap. 7, b. 1788, l. 243–244; Ministerio Seskio paskaita. *Vakarai*, 1937, lapkričio 16, Nr. 266 (569), p. 8; Latvių gen. konsulo paskaita. *Vakarai*, 1936, spalio 25, Nr. 249, p. 8; Latvių gen. konsulo paskaita. *Vakarai*, 1936, spalio 25, Nr. 249, p. 8; Latvijos gener. konsulo p. Seskio paskaita. *Vakarai*, 1936, spalio 28, Nr. 251, p. 8; Paskaita apie Pabaltės valstybių kultūrinį suartėjimą. *Vakarai*, 1936, spalio 30, Nr. 253, p. 8; Baltijos sauskelnį dalyviai Klaipėdoje. *Vakarai*, 1937, rugpjūčio 28, Nr. 199 (502), p. 10; Latviai studentai svečiuose pas klaipėdiškius. *Vakarai*, 1936, spalio 11, Nr. 237, p. 7; Latvijos nacionalinio teatro ansamblio gastrolėms praėjus. *Lietuvos aidas*, 1931, sausio 23, Nr. 18 (1086), p. 5; URM susirašinėjimas su Lietuvos užsienio pasiuntinybe Latvijoje. *LCVA*, f. 391, ap. 4, b. 1712, l. 14–16; Lapkričio 18 d. atvažiuos Liepojos gimnazistai. *Vakarai*, 1937, lapkričio 4, Nr. 256 (559), p. 8; Latvių karo lėktuvai užsuks į Klaipėdą. *Vakarai*, 1936, birželio 21, Nr. 142, p. 8; Latvių karo lakūnų priėmimas Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, birželio 24, Nr. 144, p. 8; Latvijos karo lakūnai Klaipėdoje. *Vakarai*, 1936, birželio 23, Nr. 143, p. 8; Nidoje bus Baltijos valstybių sklaidytojų sąskrydis. *Vakarai*, 1936, liepos 11, Nr. 159, p. 1; Švietimo ministerijos raštas valstybės kontrolei. *LCVA*, f. 391, ap. 8, b. 322, l. 679.

Latvian Consulate in Klaipėda (1920–1940)

Edita Gervetauskaitė

Lithuanian University of Educational Sciences, Faculty of History, T. Ševčenkos St. 31, Vilnius, Lithuania,
e-mail: edita.gervetauskaite@gmail.com

Summary

Based on the analysis and synthesis of primary sources, the article analyses the stages of development of the Latvian consulate in Klaipėda in 1920–1940. It specifies the circumstances of establishment, functioning and closure of the Latvian consulate with a focus on the following consuls: Alfreds Misse, Peteris Kalcenavs, Karlis Freimanis, Janis Riekstiņš, and Janis Seskis. It discusses the activities of the Latvian consulate in Klaipėda in 1920–1940 and analyses the changes in the ranks of the Latvian consulate, its personnel and cultural activities of consuls.

Until now the development of Latvian consulates in Lithuania has not received adequate attention from Lithuanian researchers. There are barely several publications on this topic in Lithuania. The works by Sandra Grigaravičiūtė and Zenonas Butkus are especially noteworthy. The topic was more extensively covered by Latvian researchers, namely Ē. Jēkabsons, V. Ščerbinskis and K. Kapenieks.

The study on the Latvian consulate in Klaipėda in 1920–1940 is new, relevant and significant as it is the first comprehensive study revealing the appointment and activities of Latvian consuls in Klaipėda. The paper makes use of the previously unpublished archival data, periodical press, statistical publications, works of foreign historians.

The research object is the circumstances of establishment, functioning and closure of the Latvian consulate in Klaipėda (1920–1940). The position of the Latvian consulate in the Klaipėda Region in 1939 also became the object of research. The article covers the period from May 1920 to February 1940. Year 1920 was selected as the starting point because it was the year of appointment of the Latvian career consular agent in Klaipėda Alfreds Misse, whereas the year 1940 marks the termination of activities of the Latvian consulate in Klaipėda after the transfer of Klaipėda to Germany.

The aim of the article is to analyse the motives and process of establishment of the Consulate General of Latvia in Klaipėda and to reveal its activity fields in the period 1920–1940. The article discusses the activities of the Latvian consulate in Klaipėda in 1920–1940; it analyses the changes in the ranks of the Latvian consulate, its personnel and cultural activities of consuls.

The analysis of primary and secondary sources prompts a conclusion that the Consulate General of Latvia was established in Klaipėda due to two reasons: 1) observation of events in the Klaipėda Region and collection of information; and 2) a numerous population of Latvians as foreigners in Klaipėda (the consulate intensified the relations with Latvians in the Klaipėda Region and sought to represent their interests). From May 1920 to February 1940 when the Klaipėda

Region was transferred to Germany a total of 5 Latvian consuls were appointed to Klaipėda: Alfreds Misse, Peteris Kalcenavs (twice: 1924 and 1933–1934), Karlis Freimanis, Janis Riekstiņš, Janis Seskis (one of the most active Latvian consuls in the Klaipėda Region and Lithuania without the Klaipėda Region). The main fields of activity of the Consulate General of Latvia in Klaipėda were the following: participation in cultural events and educational campaigns. Latvian consuls in Klaipėda paid special attention to the Curonians in 1932–1933 and Latvian Jews in 1939. The analysis of the circumstances of formation of the Latvian consular corps in Klaipėda leads to the conclusion that the Consulate General of Latvia was one of the longest-standing foreign consulates in Klaipėda (1920–1940).

Īteikta / Received 2016-05-24
Priimta / Accepted 2016-09-26